

Ivana Janjić

Životne priče žena u Vojvodini: Rumunke 1924–1974, uredile Laura Spariosu i Svenka Savić, Udruženje građana Ženske studije i istraživanja, Futura publikacije, Novi Sad 2011, 176 str.

Mada postoji relativno obimna literatura o Rumunima u Vojvodini, možemo reći da o Rumunkama do sada nije celovitije na jednom mestu predstavljeno stvaralaštvo i kulturno-prosvetna aktivnost (Marina Blagojević, 2008).

U dugoročno osmišljenom projektu *Životne priče žena u Vojvodini* (1998-2011) pod rukovodstvom Svenke Savić u Udruženju građana «Ženske studije i istraživanja» (u saradnji sa Futura publikacije iz Novog Sada)/1/ u okviru edicije *Životne priče žena u Vojvodini* štampane su knjige posvećene biografijama žena iz različitih nacionalnih zajednica koje žive u Vojvodini: Hrvatice, Bunjevke, Šokice, Romkinje (na romskom, srpskom i engleskom jeziku), Rusinke (na rusinskom), Slovakinje (na slovačkom), Vojvođanke (na srpskom nemačkom i engleskom jeziku). Zatim knjige posvećene pojedinim grupama žena: *Životne priče žena sa invaliditetom u Vojvodini*, Milica Bracić, Milica Mima Ružičić, Svenka Savić

Knjiga *Životne priče žena u Vojvodini: Rumunke (1921–1974)* poslednja je u nizu. Ukupno 14 ispovesti Rumunki različitog uzrasta, iz različitih delova Vojvodine pričaju o događajima iz svoga života (detinjstva, mladosti, udaji, osnovanju porodice, zapošljavanju, starosti) i pri tom odlikavaju društvenu, političku, kulturnu klimu u široj zajednici ...

Urednice su strukturu knjige podelile na Predgovor (5-41) za kojim hronološkim redosledom slede životne priče žena (u prevodu na srpski jezik) strukturirane tako da predstavljaju ukupan život žene od rođenja, preko detinjstva, mladosti i zrelog doba do starosti (42-176).

Predgovor sadrži u formi enciklopedijskih jedinica abecednim redosledom u prvom delu Predgovora su kratke biografije poznatih umetnica Rumunki iz Vojvodine u 20. veku (obuhv. Iz tog spiska se vidi da je značajan broj umetnica manje poznat široj javnosti u Vojvodini pa je dobar učinak već to što su podaci o njima ovde objedinjeni na jednom mestu. Slede kratke informacije o rumunskim ženskim udruženjima građana u Vojvodini (Banatu) - ukupno ih je samo četiri: 1. Društvo slikarki i slikara naivne umetnosti «Anujka Maran» («glavna delatnost članstva ovog društva je usmerena ka negovanju tradicije i identiteta Uzdinske škole naivne umetnosti»); 2. Udruženje žena Bakice («glavne aktivnosti usmerene su ka očuvanju rumunskog

nacionalnog identiteta, običaja i tradicije»); 3. Forum žena Luna («svoje aktivnosti usmeravaju ka razvijanju svesti o pravima žena i dece»); 4. Ženska multietnička grupa Seleuš (se zalaže «za ekonomsko osnaživanje žena na selu»). Tek ovde, objedinjeni podaci o ženskim rumunskim udruženjima pokazuju da je mali broj Rumunki u Vojvodini uključen u dugoročno osmišljeni plan o razbijanju predrasuda prema ženama i većoj ravnopravnosti polovo kod nas.

U drugom delu Predgovora smešteni su izvodi iz intervjua po temama iz ličnih biografija 14 žena s ciljem da se na osnovu individualnih ispovesti pokušaju sagledati neke opštije tendencije u životu žena Rumunki u XX veku u Vojvodini: obrazovanju, zasnivanju braka, formiranju identiteta, reakcije na ključne teme iz skorije istorije Banata (ratovi, posleratni period, nacionalizacija, otkup žita, kolonizacija) i, na kraju, odgovori koji sadrže direktne stavove o rodnoj ravnopravnosti.

Predgovor sadrži i neopohodne napomene metodološke prirode, kao što su uputstva za vođenje razgovora, šema intervjua, etički kodeks, kao i tabele sa dokumentacionim podacima o životnim pričama odnosno sa podacima o intervjuisanim ženama. Ovaj deo je namenjen onima koji žele da nastave ovaj tip istraživanja metodom životnih priča (oral history).

Razgovori sa sagovornicama podeljeni su u četiri dekade : 1920–1939. (ukupno 5); 2. 1940–1949 (ukupno 3); 3. 1950–1959 (ukupno 5), jedan razgovor sa sagovornicom rođenom posle 1970. godine. Reč je o životnim pričama žena koje su veći deo svoga život aproživele u socijalizmu u Jugoslaviji, pa se neka pitanja odnose i na takav društveni sistem (pitanja obeležavanja 8. marta, na primer). Osnovno je pravilo u ovom pristupu da je žena subjekt svoje priče i da ima mogućnost da autorizuje priču za publikovanje ili ne. Drugo pravilo je da svaka istraživačica odabira ženu sa kojom želi da razgovara. Tako se dogodilo u ovom izboru da su to uglavnom visoko obrazovane žene : novinarke, profesorke na Univerzitetu u NovomSadu, pesnikinje, književnice.. Iz njihovih ispovesti se doznaje da su prevazišle različite patrijarhalne predrasude i očekivanjima. Važan je podatak da su žene imale volju za znanjem, **dokazivanjem i ravnopravnim tretmanom u društvu. koje im nije uvek bilo naklonjeno ni politički ni društveno.**

Neke žene potiču iz siromašnih, seoskih, nižeg staleža porodica, pojedine, pak, iz srednjeg, dok ima i onih iz nešto boljestojećih porodica. Njihove porodice su potpuno različite i prema strukturi, stavovima, svetonazoru. Dakle, priređivačice su vodile računa da intervjuisane žene

budu što različitije, kako bi se stekao što neposredniji i širi uvid u položaj Rumunki, ali i u njihova razmišljanja, stavove, poglede, nade, očekivanja.

Dosadašnji podaci za kulturnu i nacionalnu istoriju kod nas uglavnom potiču iz pera muških autora ili iz različitih dokumenata i izvora koje su pisali muškarci, a ženska perspektiva je uglavnom ostajala podrazumevana ili nedovoljno vidljiva. Sabrani podaci o pregalaštvu Rumunki korisno će poslužiti za izradu enciklopedije *Rumunke u Vojvodini* i, budući da ne postoje na jednom mestu podaci o životu i radu Rumunki u multikulturnom prostoru Vojvodine, njihova iskustava mogu poslužiti za budući sistematičan i kontinuiran istraživački rad u ovoj oblasti. Takođe, smatram da objavljena dokumentarna građa istovremeno otvara nove mogućnosti ali i daje veliki podstrek za istraživanja u domenu savremene istorije, etnologije, antropologije.

Po metodu primenjenom u prikupljanju životnih priča žena, po načinu redigovanja za štampu i po načinu... ovo su jedinstvene knjige ne samo u Vojvodini nego u celom prostoru koji su knjige oformljene,

1/ Knjige su dostupne na sajtu www.zenskestudije.org.rs

Literatura

Blagojević, Marina (2008), Seoske ženske organizacije u Vojvodini, Novi Sad, Pokrajinski zavod za ravnopravnost polova.

Milica Bracić et al. (2009), Životne priče žena sa invaliditetom u Vojvodini Ferko, Antonia (2003), Slovenky: životne príbehi Sloveniek vo Vojvodina).

Savić, Svenka (1999), Vojvođanke, Futura publikeacije, Novi Sad.

Savić, Svenka et al. (2001), Romkinje

Savić, Svenka (2001), Vojvođanke: 1917-1930: životne priče žena, *Ženske studije i istraživanja i Futura Publikacije*, Novi Sad

Savić, Svenka i Veronika Mitro (2006), Vajdasagi magyar nok eletortenetei.

Savić, Svenka sa saradnicama (2007), Romkinje 2: životne priče Romkinja u Srbiji.

Savić, Svenka sa saradnicama (2007), Hrvatice, Bunjevke, Šokice: životne priče

Savić, Svenka, Veronika Mitro, Sara Savić i Marijana Čanak (2008), *Životne priče žena: A što ću ti ja jadna pričat...*

Tot, Marija et al. (2003), Ruskini: životni pripovedki

